

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

181 - 2 עמוד

**תשובה שבעיר גדולה
כמו בומביי וכלכותא**

שבהודו

(שהיו בה כמה מיליוני בני אדם)

אין רה"ר דאורייתא

לדעת הרמ"א, ואולי גם

דעת מרן... שכן נהגו

בכל ערי אירופה...

שו"ת זבחי צדק לר'

עבדאללה סומך, ראש

רבני בבל ורבו של הבן

איש חי

ש"ה סעי' י"ח וז"ל ואסור לישב על הקרון שהגוי מנהגיו, משום משתמש בבהמה גם שלא יחתוך זמורה עכ"ל, זכן הסכימו כל הסוס' ז"ל. והאחרונים ז"ל, והגם דבג"ד הקרון אינו הולך בשבילו, מ"מ כשיושב בקרון הו"ל משתמש בב"ח, משום דהקרון מושבים אותו הסוסים, ועל כן אסור לישראל לישב. בעגלות אלו שמושכים אותם הסוסים, ואין לתאריך. וצור ישראל וכו'.

הגיעה סיון התר"מ.

סימן קא

אשר שאלת מענין הפאלכי, אם לא ירכוב בפאלכי וילך לבית הבנסת, אפשר שיבטל מצות תפלה בצבור בשביל המטר וכו', וביום ר"ה יבטל מצות חקיעת שופר, שתא מדאורייתא, גם ביום ש"ק אם לא ישלחו מאכל ע"י גוי לעניים ישארו העניים ביום ש"ק ברעב, ותבטל מצות הצדקה, על כן נהגו ביום ש"ק שיכניסו ויוציאו ע"י גוי, וגם יושבים בפאלכי ע"י גוים ביום ש"ק, זהו תורף השאלה.

תשובה. הנה לענין פאלכי ביום ר"ה וימים טובים, כבר כתבנו לך שהוא מותר, ואין בו איסור. משום דליכא איסור הוצאה והכנסה ביו"ט, ואיסור הפאלכי ביו"ט הוא משום עובדין דחול, כמ"ש מרן ז"ל בבית יוסף סי' תקכ"ב עיי"ש, והוא איסור קל, ובמילא כל דהו, מותר, כמו שהתירו למי שרבים צדיקים לו, וכ"ש הכא בג"ד דיש בטול תפלה בצבור, ודברים שבקדושה, פשוט הוא דמותר הוא לישב בפאלכי כדי לילך לבה"כ, וכ"ש ביום ר"ה, דאם לא ישב בפאלכי יבטל מצות חקיעה שהיא מדאורייתא, באופן ששייבת הפאלכי בר"ה וימים טובים כדי לילך לבה"כ הוא מותר גמור, ואין בה חשש כלל ועיקר, ודוקא לצורך מצוה מותר, אבל לישב בפאלכי בר"ה וי"ט כדי לילך מבית לבית לצורכו, זהו אסור, כמ"ש רבינו חיד"א ז"ל במתב"ר סי' תקכ"ב כמו שכתבנו לך מקרמת דנא. ואולם עיקר השאלה היא, על יום השבת ויום כפור, שיש בו איסור הוצאה מרשות לרשות, אם מותר או אסור.

תשובה. הנה כבר כתבנו לך בפסק הקורם² בענין רשות הרבים שהוא רחב י"ו אמה ואין ששים רבוא בוקעים בו בכל יום, דיש בו פלוגתא, דיש סוברים דאיסורו מדאורייתא, כיון דרחב י"ו אמה. ויש סוברים דאיסורו מדרבנן משום דאין ס"ר בוקעים בו, ומחלוקת זו כתב אותה מרן ז"ל בס"י שמ"ה סעי' ז' עיי"ש.

קא. 1 ע"י משי"כ ע"י בשו"ת כרך של רומי (סי' ז') עיי"ש.

2 ע"י שו"ת זכתי צדק ח"ב (תאריח סי' כ"ג—כ"ה) עיי"ש, ומשי"כ ע"ו בשו"ת משה האי"ש בהשמטות לאו"ח (דף קע"ח ע"ב) ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (תאריח סי' י"ב) עיי"ש.

והנה בדעת מרן נחלקו בה האחרונים ז"ל, שיש אומרים דדעת מרן ס"ל דר"ה בעינן שיהיה רחב י"ו אמה ויהיו ס"ר בוקעים בו, ואם אין ס"ר בוקעים בו הוי כרמלית ואיסורו מדרבנן, וי"א בדעת מרן דכיון דהוא רחב י"ו אמה הוי ר"ה ואיסורו מדאורייתא, וא"כ דעת מרן ז"ל נשאר בספק, ואמנם כיון דרבנן סריכין תלתא, וגם רבינו חכמה"ג ז"ל, ורבינו חיד"א ז"ל, וה"ר תוספת שבת ז"ל, הסכימו בדעת מרן ז"ל שס"ל דרחב י"ו אמה הוי ר"ה, והוא להומרא, ודאי דכוותיהו פסקינו, ואסור להכניס ולהוציא ע"י גוי או לילך בפאלכי ביום ש"ק, ואפי' לצורך מצוה אסור, כל זה כתבנו אותה בספק הקודם והארכנו שם.

עוד כתבנו לך בספק הקודם דיש נפקותא בין שני הסברות, דאם נאמר דדרכים שהם רחבים י"ו אמה הם ר"ה, א"כ אסור להכניס ולהוציא ע"י גוי אפי' לצורך מצוה דהוי איסור שבות גרידא, כיון דהישראל אסור לעשותה מן התורה א"כ אסור לומר לגוי לעשותה, דאמירה לגוי שבות, והעובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכן לישב בפאלכי ולילך לבית הכנסת אסור מטעם זה משום דהוא מעביר ד' אמות בר"ה, וכיון דהישראל אסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו לצורך ישראל, וזהו פשוט. וידוע אפי' לתינוקות של בית רבן.

אכן לסברא האחרת דדרכים שרחבים י"ו אמה הם כרמלית, ואינן ר"ה משום דאין ס"ר בוקעים בו, ואיסורו מדרבנן, א"כ מותר להכניס ולהוציא ע"י גוי לצורך מצוה, וגם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי להתפלל, או לצורך מצוה אחרת מותר, משום דהוי שבות דשבות, דעיקר איסור כרמלית הוא מדרבנן, ואיסור אמירה לגוי ג"כ הוא מדרבנן, הו"ל שבות דשבות ומותר לצורך מצוה, כמ"ש מרן ז"ל בסי' ש"ז סעי' ה' וז"ל דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר הרבה או מפני מצוה וכו' עכ"ל עי"ש. והגם דמרן אח"כ כ' ויש אוסרים, מ"מ דעתו כס' ראשונה שהביא אותה בסתם כידוע. וא"כ הכא לסי' האחרת מותר לומר לגוי להכניס ולהוציא לצורך מצוה.

ומעתה נתזור לנ"ד והוא דמוכן מלשון ידין השואל הי"ו, דכן נהגו בעיר במביי להכניס ולהוציא ע"י גוים לצורך מצוה, והנה נחזי אנן אם זה המנהג בעיר במביי, הוא מנהג קדום, או נהגו אותו מתדש, ושאלתי את פי הרב ח"ר אליאו מגי הי"ו, והוא היה שם בזו השנה, ואמר לי שזה המנהג הוא מנהג קדום בעיר במביי ובעיר כלכתה, ומוה זמן זמנם המ' הג' ה"ר יחזקאל יאודה נ"ע שהיה רב בעיר כלכתה, שלח ושאל את הרב ראשון לציון והוא רבינו י"ט אליקים ז"ל באותו הזמן, על זה הענין, וה"ר הגו' שלח לו פסק ארוך על זה הנידון שהוא מותר, יען שכן נהגו בכל ערי אירוסא כזו הס', שדרכים שלהם הגם שרחבים י"ו אמה, אינם

חשובים ר"ה, אלא כרמלית ואיסורם מדרבנן. כן אמר ה"ר מהר"ר אליאזר הגזן, ועוד אמר כמו שכתבנו לך מקדמת דגא, שה"ר רבינו משה סאדרו גר"ו ג"כ עשה מסק ארוך והתיר, וכי שכן נהגו בכל ערי אירופא, וכן כתבנו לך בפסק הקודם, וכיון שזו המנהג הוא קדום בעיר במבוי להקל, אין שום א' יכול למקות בידם, כמ"ש הריב"ש ז"ל סי' רנ"ו, והביאו הכנה"ג ז"ל בשו"ת ר"ד סי' רי"ד הגה"ס אות ג', וז"ל הריב"ש ואם היה דבר זה מחלוקת קדומה בין התכמים ז"ל, זה אוסר וזה מתיר, ועשו כדברי א' להקל, מפני שהיה רבם או שחכמי המקום נטו אחר דעתו, בענין זה, מניחים אותם על מנהגם, אעפ"י שיש הרבה מקומות שנהגו לאסור וכי עכ"ל. וכן הסכימו האחרונים ז"ל דזה ידוע דכל עיר שנהגו כס' קצת מן הפוסקים ישארו במנהגם, ואין א' יכול לפצות פה כנגדם, ועיין לה"ר חק"ל ח' א"ח סי' רצ"ה שהאריך בענין המנהגים ע"ש.

וא"כ הבא כיון שעיר במבוי נהגו כס' המתירים והוא מנהג קדום, אין אנחנו יכולים לבטל מנהגם ולערער בעדם, וכ"ש דיכולים לומר שכן סי' מרן ז"ל. וא"כ יכולים להכניס ולהוציא ע"י גוי לצורך מצוה, וגם לישב בפאלכי ביום ש"ק כדי לילך להתפלל בבה"כ, אין לך מצוה גדולה מזו. ומעתה כיון שנהגו כן, והגם שיש אינשי ולא מעלו שהם מוציאים ומכניסים ע"י גוי לצורך הרשות, וגם יושבים בפאלכי ביום השבת לצורך הרשות, אין להביא ראיה מהם, יען שאינם שומעין לקול מורים.

עוד כתבת שח"ר אליאזר מני גר"ן הוא היה בבית גבירים שחצר שלהם הוא גדול, והפאלכי נכנס לתוך החצר, אבל רוב הבתים הם אין מקום לפאלכי ליכנס לשם, אלא מוכרח האדם לצאת מתוך הבית לפאלכי שהוא בר"ה, והיאך יעשו. על זה נשיב שאסור להוציא שום חפץ או ספר, מתוך הבית שהוא רשות היחיד, וליתן לתוך הפאלכי שהוא בר"ה, דזה הוי שבות גמור, ואפי' לסי' המתירים אסור, יען שמוציא בידו מרה"י לכרמלית ואסור, וגם אם יש בחיקו מטפחת או קוטי של תותו, או דברים אחרים, ג"כ אסור לצאת בעצמו מתוך הבית ולישב בפאלכי שהוא בר"ה, שכיון שזה בחיקו הו"ל מוציא מרה"י לכרמלית ואסור. אלא שהתקנה לזה שכל מי שיש לו חפצים שרוצה להוליך עמו לבה"כ, או אם יש שום דבר בחיקו, יוציאם מחיקו, ויאמר לו לגוי בעל הפאלכי שהוא יביאם מביתו ויניחם

3 ע"י בכיו"ב בשו"ת רב פעלים ח"ד (סי' ט"ז) ובה"א (חאו"ה סי' כ"ה) ובשו"ת משה האיש (דף קע"ח) ובשו"ת משפטי עוזיאל (חאו"ה סי' ט') ובשו"ת ויאמר מאיר ח"א (חאו"ה סי' ט') ע"ש.

4 וע"י אריכות דברים בענין זה בשו"ת (מע' מי כלל ל"ח) ובשו"ת מהרשד"ם (חאהע"ז סי' קצ"ז) ובפחד יצחק (מע' המ' דף קל"ו) ובשו"ת זרע יעקב (סי' ה') ובסמיכה לחיים (סי' א') ועוד. ואכמ"ל.

בפאלכי, וכיון דהגוי הוא המוציא והמכניס, הו"ל שבות דשבות דמותר לצורך מצות, וזה התקנה יכול לעשות אותה בנקל.

הכלל העולה מכל מה שכתבנו שאנשי עיר במבוי יכולים להוציא ולהכניס ע"י גוי לצורך מצוה, כגון להביא סידור לבה"כ או להביא מאכל לעניים, וגם יכולים הם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי לילך לבה"כ או לצורך מצוה אחרת, הכל מותר, כיון דנהגו כך. אבל יוחרו שכשיוצאים מן הבית ורוכבים בפאלכי, לא יביאו חפצים בידם ליתן בפאלכי, אלא יאמרו לגוי שהוא יקחם ויניחם בפאלכי, וכן אם יש בחיקו שום דבר יוציאם מחיקו, ויאמר לגוי שהוא יביאם ויתנם בפאלכי, וכל זה לצורך מצוה. אבל לצורך הרשות בין לישב בפאלכי בין להוציא ולהכניס ע"י גוי, אסור מדינא, כיון שאיגו לצורך מצוה ודי בזה. הגיעה תשרי תרמ"ו.

סימן קב

מה ששאלת אם צריך שיעברו ס' ריבוא בכל יום ויום.

תשובה. זהו פשוט כביעתא בכוחא, שצריך שיהיו ס' רבוא בכל יום, דהיינו מן הבוקר עד הערב הולכים בו ס"ר, וכן בכל יום ויום בלי הפסק, משום שלמדנו אותה מדגלי מדבר, ובדגלי מדבר היו ישראל ס"ר בכל יום. וכן איתא בגמ', ובבית יוסף סי' שמ"ה, ואין להאריך. ואנחנו כבר כתבנו והתירו לך שבעיר במבוי נהגו כס' המתירין, וכתב הבאר היטב בסי' שמ"ה ס"ק ח' שדעת רוב הפוסקים להקל

קב. ו הנה דין זה דבעינו ס' רבוא בכל יום, כתבו מרן בשו"ע (סי' שמ"ה סי"ו) וז"ל וי"א שכל שאין שישים רבוא עוברים בו בכל יום איגו רה"ד עכ"ל. וכתב המשנה ברורה (סי' כ"ד) חיפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו, ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהיו מצויין שם שישים רבוא, ובשעה"צ (סי' כ"ה) הוסיף ורק ברש"י בעירובין דף ג"ט מצאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא חשובה ר"ה וכו', אבל אין הכרח שיהי' צריך לחשישים רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי הממולש ע"כ, וכן האריך בזה בביאור הלכה (שם) עיי"ש. וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"א (תאו"ח סי' קל"ט ענף ה') שהאריך בענין זה, וכתב דלשון המחבר דבעיגו ס' רבוא בכל יום, איגו נמצא בבבלי שיטה זו, אלא מספיק שיהיו בעיר ס' רבוא, כדאיתא ברש"י עירובין (דף ו') שכתב רה"ד וכו' ועיר שמצויין בה ס' רבוא. וגם בדף ג"ט בתב רש"י סך הסי' רבוא דק על העיר עיי"ש. וע"ע בשו"ת הר צבי ח"ב (תאו"ח סי' י"ב).

איברא דבדמב"ן שבת (דף ג"ו) כתב בתוך דבריו, ועוד שאין עוברין בהם ס' רבוא בכל יום, ומשמע לכאורה בדברי השר"ע. וע"ע ברבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק ד') עיי"ש, וכן ראיתי שהאריך בזה בתורה שלמה חלק ט"ו (עמוד קע"ב). והביא דברי הבה"ג (אסמ"א עמ' 131) שכתב "רה"ר דוכתא דרשים בה שית מאת אלפי גברי בכל יומא כדגלי מדבר" עיי"ש. ועי' אריכות דברים בדין זה, בשו"ת בית אפרים (תאו"ח סי' כ"ו), ובשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' קפ"ח), ובשו"ת ישועות מלכו (תאו"ח סי' כ"ו), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג (תאו"ח סי' ב'), ובשו"ת איש מצלית ח"א (תאו"ח סי' ל"ג—ל"ד) ועוד, ואכמ"ל.

בפאלכי, וכיון דהגוי הוא המוציא והמכניס, הו"ל שבות דשבות דמותר לצורך מצוה, וזה התקנה יכול לעשות אותה בנקל.

הכלל העולה מכל מה שכתבנו שאנשי עיר במבני יכולים להוציא ולהכניס ע"י גוי לצורך מצוה, כגון להביא סידור לבה"כ או להביא מאכל לעניים, וגם יכולים הם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי לילך לבה"כ או לצורך מצוה אחרת, הכל מותר, כיון דנהגו כך. אבל יוחרו שכשיוצאים מן חבית ודוכבים בפאלכי, לא יביאו חפצים בידם ליתן בפאלכי, אלא יאמרו לגוי שהוא יקחם ויניחם בפאלכי, וכן אם יש בחיקו שום דבר יוציאם מחיקו, ויאמר לגוי שהוא יביאם ויתנם בפאלכי, וכל זה לצורך מצוה. אבל לצורך הרשות בין לישב בפאלכי בין להוציא ולהכניס ע"י גוי, אסור מדינא, כיון שאינו לצורך מצוה ודי בזה. הגיעה תשרי תרמ"ו.

סימן קב

מה ששאלת אם צריך שיעברו ס' רבוא בכל יום ויום.

תשובה. זה פשוט כביעתא בכותחא, שצריך שיהיו ס' רבוא בכל יום, דהיינו מן הבוקר עד הערב הולכים בו ס"ד, וכן בכל יום יום בלי הפסק, משום שלמדנו אותה מדגלי מדבר, ובדגלי מדבר היו ישראל ס"ר בכל יום. וכן איתא בגמ', ובבית יוסף ס"י שמ"ה, ואין להאריך. ואנחנו כבר כתבנו והתירו לך שבעיר במבני נהגו כס' המתירין, וכתב תבאר היטב בס"י שמ"ה ס"ק ח' שדעת רוב הפוסקים להקל

קב. ונהנה דין זה דבעינו ס' רבוא בכל יום, כתבו מדין בש"ע (ס"י שמ"ה ס"ו) וז"ל וי"א שכל שאין שישים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ד עכ"ל. וכתב המשנה ברורה (ס"ק כ"ד) חפשי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו, ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, דק שיהיו מצויין שם שישים רבוא, ובשעה"צ (ס"ק כ"ה) הוסיף ורק ברש"י בעירובין דף ג"ט מצאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא תשובה ר"ה וכו', אבל אין הכרח שיהי צריך להשישים רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש ע"כ, וכן האריך בזה בביאור הלכה (שם) ע"ש. וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"א (תאו"ח ס"י קל"ט ענף ה') שהאריך בענין זה, וכתב דלשון המחבר דבעינו ס' רבוא בכל יום, אינו נמצא בבבלי שיטה זו, אלא מספיק שיהיו בעיר ס' רבוא, כדאיתא ברש"י עירובין (דף ו') שכתב רה"ר וכו' ועיר שמצויין בה ס' רבוא. וגם בדף ג"ט כתב רש"י סך ה"ס רבוא רק על העיר ע"ש. וע"ע בשו"ת הר צבי ח"ב (תאו"ח ס"י י"ב).

איברא דברמב"ן שבת (דף ג"ו) כתב בתוך דבריו, ועוד שאין עוברים בהם ס' רבוא בכל יום, ומשמע לכאורה כדברי הש"ע. וע"ע ברבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק ד') ע"ש, וכן דאיתי שהאריך בזה בתורה שלמה חלק ט"ו (עמוד קע"ב). והביא דברי הבה"ג (אסמ"א עמ' 131) שכתב "רה"י דוכתא דרשים בה שית מאח אלמי גברי בכל יומא כדגלי מדברי ע"ש. וע"י אריכות דברים בדיון זה, בשו"ת בית אפרים (תאו"ח ס"י כ"ו), ובשו"ת מהרש"ם ח"ג (ס"י קפ"ח), ובשו"ת ישועות מלכו (תאו"ח ס"י כ"ו), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג (תאו"ח ס"י ב'), ובשו"ת איש מצליח ח"א (תאו"ח ס"י ל"ג-ל"ד) ועוד, ואכמ"ל.

וכו', ובפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר"ה, והוא כדעת היש אומרים שהם רבים.²

ועל כן המחמיר יחמיר לעצמו, ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותם הרבים המקילין ע"ל ע"ש. וכן כתבו סם הגאון ט"ז ז"ל, והגאון מג"א ז"ל ע"ש, וא"כ מנהג של במבוי יסודתו בהררי קודש כס' רוב הפוסקים, ואין עוד השש. הגיעה תשרי תרמ"א.

סימן קג

עוד שאלת לענין וסת של הנשים. שיש נשים שיש להם וסת קבוע מחדש לחודש, ולפעמים ישתנה הוסת שתקדים האשה שנים או ג' ימים, או תאחר והיינו שאחר שקבעתו ג' פעמים, בפעם רביעית ישתנה הוסת או יקדים או יאחר, ובפעם חמישית יחזור לאיתנו הראשון, ופעם ששית יחזור וישתנה. היאך ינהגו הנשים עם בעליהם. עוד שאלת מענין הוסת אם יקבעו אותו על ימי השבוע, או על ימי החודש.

תשובה. ענין זה הוא ארוך, שיש וסת הדלוג, ויש וסת ההפלגות, ויש של ימי החודש, ויש של ימי השבוע, כמו שהאריך בזה מרן ז"ל בש"ע יו"ד סי' קפ"ט ע"ש. וזה הענין נשים שלנו אינם יכולים להבינו, ולא יכולים לקובעו, ולא יכולים להרגיל בו, שמוכרחים הם שיאבד מהם החשבון. ועל כן נכתוב לך בקיצור כדי שיוכלו הנשים לנהוג בו, דהיינו כל אשה שיש לה וסת קבוע, יכול לשמש עמה כל זמן שירצה, אבל בשעת וסתה אסורה לשמש עמה, וצריך שיפרוש ממנה עונה. והעונה היא י"ב שעות, וכל זה כתבת מרן ז"ל בש"ע יו"ד סי' קפ"ד סעי' א' וז"ל רוב הנשים יש להם וסתות וכו'. וכל אשה שיש לה וסת קבוע יבא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה וכו'. עוד כ' בשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה א' ולא משאר קריבות אלא מתשמיש המיטה בלבד אם הוא כיום פרש ממנה אותו היום כולו אפי' אם הוסת בסופו מותר מיד בלילה שלאחריו,

2 דעת הפוסקים שאין לנו רה"ר בזה"ו, הם רש"י עירובין (דף ו. ד"ה רה"ר. התוס' שבת (דף ו: סד:). ובב"י (סי' שמה) הביא שכן דעת הסמ"ג והסמ"ק וסה"ת והרוקח (סי' קע"ה) והרא"ש פ"ק דעירובין ע"ש. וכן הוא דעת הגאון, בש"ת הגאונים (שע"ת סי' ר"ט) ובספר העיתים (עמוד ש"ז) והאור ורוע ח"ב (סי' פ"ג אות ט"ז) ועוד. וע"י בחזון איש (עירובין סי' מ"ג ס"ק ה—ו) שהעלה דבר חידוש דבזה"ו אין כלל רה"ר אפילו במקומות הגדולים ביותר, שהרי כל שיש עומד מרובה על הפרוץ, אינו אוסר מה"ת אפילו בפירצה יותר מעשר, א"כ נמצא שהרחוב העיקרי שבו רבים בוקעים, מתוח להאי רחוב שנחשב כרה"י, גם האי רחוב העיקרי רה"י, ולכן לדעתו כל הערים האלה ניתרות בצורת הפתח ע"ש, וע"ע בשו"ת אבני נזר (תאו"ת סי' רע"ג) ע"ש.

קג. 1 תשובה זו נדפסה בנבחי צדק ח"ב חיו"ד סימן סנ.